

Verlies, Verdriet, Verzet, Vrijheid

Als er in Collendoornerveen, tussen Hardenberg en Lutten, ooit nog eens een nieuwe weg wordt aangelegd, zou dat de Gerrit Bakkerweg kunnen worden. Gerrit Bakker is één van de drie militairen uit Hardenberg en omgeving die tijdens de Duitse inval in mei 1940 om het leven is gekomen. Hij overleed op 12 mei in Rhenen, tijdens gevechten rond de Grebbeberg. Bakker was toen 22 jaar oud.

Een dag daarvoor kwam de 20-jarige Harm Wolf uit Schuinesloot in Dordrecht om het leven, toen de Duitsers de bruggen over de Oude Maas in handen probeerden te krijgen. In Schuinesloot is ter

nagedachtenis een straat naar hem genoemd, de Wolfweg.

De gevechten bij de Grebbeberg hebben ook het leven gekost van Derk Jan Rundervoort uit Gramsbergen. Hij was molenaar van de Coöperatie 'Ons Belang' Lutten-Ane.

Deze drie soldaten zijn gestorven buiten de gemeente Hardenberg. Maar ook binnen de gemeentegrenzen zijn mensen omgekomen tijdens de eerste oorlogsdagen.

Een paar minuten nadat de Duitsers rond half vier in de nacht van 9 op 10 mei 1940 de grens met Nederland

waren overgestoken, viel het eerste slachtoffer. Dat was commies Harm Visser, douanebeambte bij de grensovergang Venebrugge. Visser woonde in het grenskantoor, dat was het eerste huis aan de linkerkant aan de weg die liep van de grens naar Hardenberg.

Visser had zijn huis beschermd met zandzakken tegen een mogelijke Duitse inval. Maar die zandzakken hadden nou net de aandacht getrokken van de Duitsers. Ze dachten dat er mitrailleurs in het grenskantoor waren opgesteld, want waar had je anders die zandzakken voor nodig?

Bijna meteen nadat de Duitse aanval was begonnen werd het huis van Visser onder vuur genomen. Dat gebeurde onder meer door mitrailleurs die op de

bovenverdieping van het Duitse grenskantoor waren geplaatst. Vlak daarachter, bij de Duitse boerderij van de familie Stegink, stond pantserafweergeschut. Het eerste schot van dit kleine kanon vernielde de wegversperring die Nederlandse soldaten hadden gebouwd. Het tweede schot ging dwars door de muur van het Nederlandse grenskantoor en raakte commies Visser. Zijn vrouw en kinderen waren ook in het huis, maar zij bleven ongedeerd.

De verdediging van Nederland bestond in de gemeente Hardenberg uit drie groepen. Groep A, dat waren de Nederlandse soldaten bij de grens. Groep B, dat waren de soldaten bij het Overijssels kanaal (Almelo - De Haandrik). En groep C, dat waren de soldaten bij de rivier de Vecht.

De soldaten van groep A moesten de Duitsers tegenhouden, totdat een militair op zijn motor het bericht van de Duitse inval kon doorgeven aan de militairen van groep B. Als dat was gebeurd mocht groep A zich overgeven.

De soldaten van groep B moesten de bruggen over het Overijssels kanaal in de lucht laten vliegen, om de Duitsers tegen te houden. De brug omhoog draaien had geen zin, want de ophaalkant was aan de kant waar de Duitsers vandaan kwamen. (Tussen haakjes: na de oorlog is

bij de nieuwe bruggen de ophaalkant aan de andere kant gemaakt.)

Toen de Duitsers richting Hardenberg trokken, kwamen ze als eerste de brug bij de Hoogenweg tegen. Ze hebben nog geprobeerd om het opblazen van de brug te voorkomen, maar dat is mislukt.

Die poging kostte wel twee Duitsers het leven. De een werd geraakt door rondvliegende brokstukken van de brug, de ander werd in de verwarring getroffen door kogels van zijn eigen collega's.

De Voorstraatbrug in Hardenberg, nadat de Duitsers de opgeblazen brug weer hadden gerepareerd.

Ook de meeste andere bruggen over het Overijssels kanaal werden opgeblazen. De brug bij Gramsbergen bijvoorbeeld, en die bij Bergentheim en Mariënberg. De meeste, maar niet allemaal. Eén brug, ten noorden van de Hoogenweg, kregen de Duitsers onbeschadigd in handen. De Nederlanders hadden niet genoeg springstof en niet genoeg mensen om ook die brug in de lucht te laten vliegen.

Erg lang duurde het oponthoud bij het Overijssels kanaal niet. Binnen de kortste keren waren de Duitsers bij de Vecht in Hardenberg.

In Hardenberg was in 1940 maar één Vechtbrug, die tussen de Voorstraat en de Brink in Heemse. Bij de brug lag sergeant Jan de Boer uit Leeuwarden met zijn springploeg. De soldaten die de bruggen over het Overijssels kanaal hadden vernield moesten bij hem terecht komen. Als iedereen veilig de kant van Heemse had bereikt, moest De Boer de Vechtbrug opblazen.

Eén voor één bereikten de ploegen de overkant, maar De Boer kon nog niets doen want er moest nog op één ploeg worden gewacht. Eindelijk zag hij soldaten aankomen; een paar op de fiets en eentje op een paard. Maar toen de soldaten vlak bij hem waren zag hij dat het geen Nederlanders waren, maar Duitsers. Sergeant De Boer rende naar de brug om het vuurkoord aan te steken, dat naar de springstof onder de brug liep. Toen hij er bijna was, werd hij door de Duitser op het paard van dichtbij onder vuur genomen. De Boer werd niet geraakt, maar hij zag later dat hij wel twee kogelgaten in

zijn broekspijp had. Meteen daarna kwam de laatste springploeg over de Vechtbrug rijden en er ontstond een vuurgevecht tussen de Nederlandse en Duitse soldaten. De Boer stak het vuurkoord aan, rende naar de auto die het laatst over de brug was gegaan en werd naar binnen getrokken.

Toen de soldaten een paar honderd meter verderop bij de brug over het Oelenveer kwamen, zagen ze dat daar ook een vuurkoord werd aangestoken. De chauffeur van de wagen gaf uit alle macht gas, de wagen denderde over de brug en had net de overkant bereikt toen de brug met een geweldige knal de lucht invloeg. Het leek alsof alles goed was afgelopen.

Maar in de voorste auto, waar de eerste springploeg in zat, veranderde de blijdschap over de gelukte actie snel in droefenis. Het bleek dat bij het gevecht om de Vechtbrug soldaat Kornelis Loijenga ernstig gewond was. Terwijl de rest van de soldaten verder trok naar de volgende verdedigingslinie, bij de rivier de IJssel, werd Loijenga achtergelaten bij een dokter in Dedemsvaart. Het was op dat moment vijf uur in de ochtend, nauwelijks één uur na zonsopgang. De strijd om Hardenberg was voorbij.